

est,

Voor de

te Am

T LEVEN

GODS

RE,

erika.

EL.

roora.

node

Kerken

TE.

TE.

Kerken

terust. De

nden ver

toefening.

harchie,

nde boven

gaf in het

te ook in

Deze kas

men de

schenken

16 à 20

er.

in de kas

RE.

lam.

gheld.

ebruik.

teligie,

ELVEN.

f 9.50

90.

b./1.25.

lost."

0.50.

nd.

nst.

RAAT

8.

21.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Insendingen die later dan Dond'rsdag v'smiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 4 Augustus 1889. N°. 606.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 8 regels 80 Cent; voor elk regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

„Bij het gedruisch uwer watergoten.”

De afgrond roept tot den afgrond, hij het gedruisch uwer watergoten; al uwe baren en uwe golven zijn over mij heen gegaan.
(Psalm 42: 8)

God de Heere gaf ons zijn heilige openbaring niet in een land van vlakten, maar in een land met bergen, en eerst op de hoogten der bergen leert men den rijken zin van menig Schriftwoord verstaan.

Ook David doolde op bergen rond toen hij vloot voor Saul, en het is op de hoogten van klip en rotsteen, en in de kloven der bergen, dat hij het moede gerende hert hoorde schreeuwen naar de waterstromen en in dat schreeuwen van het hert een echo beluisterde van het roepen zijner eigen ziel naar zijn God.

Het is op die hoogten der bergen zoo majestueus, zoo verheven, zoo goddelijk groot.

In de vlakten en in de dalen is de mensch schier alles. Hij bouwt er zijn steden en dorp en vervult ze met have en goed. Hij schept er de weelde en de geneugten zijns levens, en overdoet het aardrijk met de werken zijner hand.

Maar op de hoogten der bergen is dit zoo heel anders. Daar schijnt de mensch niets en is God alleen de werkmeeester vol majesteit.

Daar is elke bergtop en elke klip en elke bergkloof een sprekend getuige van zijn goddelijke grootheid. Daar ziet men bliksem en onweer niet ver boven zich, maar beneden zich en om zich heen worstelen. Daar heeft God de Heere zijn eeuwige sneeuw en zijn onmetelijke, nooit smeltende ijsvlakten. De adelar is er de eenige getuige van zijn koninklijke heerlijkheid, en alleen de gemis huppelt er voor het aangezicht des Heeren.

Stil, heilig stil is het op die geheimzinnige hooglanden.

Geen werktuig dat er ratelt, geen hoefslag die er weerklinkt, geen gegons als van menschenstemmen dat er vernomen wordt.

Plechtig en goddelijk rustig is het in die hoogten. Alleen nu en dan een lawine die donderend naar omlaag stort. Maar anders heilig kalm, met een stilte die door niets wordt verbroken.

Alleen men hoort er een zacht, en gelijkmatig, een hemelsch gedruisch.

Een stemme veler wateren, die huppelend en kabbelend van de hoogte, langs de wanden der bergen, naar omlaag druischen.

Een stemme Gods in die wateren. Het gedruisch van de watergoten des Almachtigen Gods.

De stemme Gods in die neerdruischende wateren had voor Gods knecht, voor David, een heilige poëzie.

Een tolk was ze hem van Gods heilige tegenwoordigheid.

God schijnt die wateren. Hij deed ze over zijn bergen naar omlaag druischen. En als die wateren dan de steile afvallen en waterval bij waterval vormden, en hij hoorde het neerploffen van die wateren in den afgrond links, en straks als bij beurtzang een andere waterval in den afgrond rechts van waar hij stond neerstorten, dan was het hem of God hem insloot en bemuurde en

bepierde, en alsof al Gods baren en golven over en om hem heensloegen.

Zoo werd Gods macht op die bergen hem tot een openbaring van den toorn des Almachtigen, en zooals het daar op die bergen en in die afgronden was, zoo ook was het hem in zijn eigen ziel te moede.

Ook daar gaapt die afgronden. Ook daar druischten de wateren des Heeren HEEREN neder. En als dan in die natuur vol majesteit de afgrond tot den afgrond riep, dan voelde David, hoe ook in zijn eigen ziel de eene afgrond met ontzettende verzuchting riep tot den anderen afgrond, altoos roepende naar de God zijns levens, bij wie alleen zijn hulpe was.

Toch is niet op die bergen, maar in de vlakten den mensch zijn woonstede door zijn God besteld.

Op die hoogten der bergen kan hij om-dolen, maar niet wonen, en ook David is na de jaren zijner beproeving naar de vlakten der Jordaan teruggekeerd. Maar de heugenis van zijn God, gelijk hij die op Gods bergen ontvangen had, bleef onuit-wischbaar geprent in zijn ziel.

Hij had er God gezien. God in zijn majesteit. God de Heere in zijn almachtigheid. En als er dan in die vlakten duizenden bij duizenden waren, die spottend riepen: „Daar is geen God”, dan stond David tegenover hen als getuige op, om te roepen van dien God vol glorie, dien hij op de bergen als met handen getast en in het diepst zijner ziel van die bergen met zich had gedragen.

Zoo had Mozes den Onzienlijke in de rots wanden van den Sinai aanschouwd. Zoo had Elia op Horeb de majesteit des Eeuwigen gezien. En zoo ook droeg David van Gods bergen de heugenis des On-doorgrondelijken met zich, om eerst onder Israël en straks door zijn Psalmlied onder duizend geslachten een getuige voor den levenden God te zijn.

Hij had in die plechtige stilte daarboven dat druischen zijner watergoten beluisterd, en dat plechtig gedruisch verliet zijn oor niet.

Nu van die bergen afgedaald, speurde en zag hij zijn God ook onder het leven der menschenkinderen, en aldoor hoorde hij die stemme Gods, die riep, dat men Hem aanbidde en Hem geven zou eere en glorie.

Soms vooral wordt het op die bergen indrukwekkend. Als de hemel donker wordt, en de wolken zich saampakken, en de regen stroomen gaat in dikke droppe-len, gelijk men dit in de vlakten niet kent.

Dan hult alles zich in nevelen. Grauw en somber wordt elke uitzicht verborgen. Maar te midden van die donkerheid neemt de stemme der wateren in macht en majesteit toe. Men ziet niets meer, maar hoort des te ontzettender de majesteit van de neerdruischende wateren. Alle beken zwel-len, alle stroomten verdubbelen haar neerstortende kracht. Nu eerst wordt het gedruisch van Gods watergoten recht aangrijpend. Het is een neerdruischen van alle kanten. Het is of God de Heere zijn stemme vol majesteit vertienvoudigt heeft.

En ook van die bange, indrukwekkende oogenblikken droeg David voor ons de heugenis naar omlaag.

Want ook in ons menschelijk leven overkomt ons vaak die bange somberheid, dat alles zich in wolken en in nevelen hult, en de laatste zonnestraal wegwijkt.

Dat kan zijn door leed en ongeval. Het kan ook zijn door innerlijke zielsbenauwing.

Maar hoe ook veroorzaakt, Gods kind hoort ook bij die donkerheden en somberheden, al plechtiger, al indrukwekkender, steeds machtiger zich de stemme des Heeren verhalen.

De Heere zelf is in die donkerheid.

En daarom stort Gods kind te midden van die donkere wolken niet neer, maar wordt getroost en richt zich op in zijn God.

Hij is niet verlaten, hoe ook de afgrond tot den afgrond roept.

Hoort maar, het zijn de watergoten des Heeren die over hem neerdruischen.

En boven die wolken, waar de wateren worden uitgegoten, heeft die God zijn zon.

En die zon houdt Hij gereed, om straks weer met haar stralen die nevelen en die wolken te breken.

Ja boven die zon zit Hij vol majesteit, de Heere in zijn Heiligdom.

En naar dat Heiligdom ziet Gods kind in het zielsvertrouwen der kinderlijke smeking op.

Wat buigt gij u neder, o, mijn ziele, en wat zijt gij onrustig in mij?

Straks zijn op het hoog gebod van Hem die die wolken zond, die wolken weer spoorloos van zijn hemel verdwenen.

Hoop op God, want ik zal Hem nog loven. Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts, en mijn God!

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Vergadering der voorloopig gecombineerde classes Utrecht—Wijk, gehouden te Utrecht, 25 Juli 1889.

Deze vergadering, alwaar 15 kerken vertegenwoordigd waren, werd door den praeses, Ds. H. Hoekstra, na het zingen van Ps. 119:17, geopend met gebed en lezing van Ps. 85.

De heer H. De Raad, van Utrecht, werd als oeffenaar geëxamineerd en als zoodanig toegelaten.

Classicale adviseurs en deputaten werden geratificeerd.

Het beroep van den heer E. J. De Groot, door de kerk van Venendaal op hem uitgebracht, werd geaprobeerd.

De aanvraag van den heer Honig, theol. candidaat aan de Vrije Universiteit, om in September preparatoir examen te doen, werd toegestaan.

Er werd gehandeld over de verplichting van den doopgetuige, bijaldien de vader later tot belijden komt. Dienaangaande werd verklaard, dat alsdan de kerkelijke verplichting van den getuige vervalt.

Over de vraag of achter de doopsformule bij de bediening van het Sacrament het woord *amen* mag gevoegd, nam de vergadering geen beslissing.

Aan de ontkomen kerken in de classe werd opgedragen, door alle mogelijke middelen de reformatie te bevorderen, daar waar de belijders nog sluitzen.

Met betrekking tot de predikantstrakementen, oordeelde de vergadering, dat de vacante kerken in gehoorzaamheid aan het Woord des Heeren alles in het werk moeten stellen om een bedienaar des Woords te verkrijgen en daartoe alle behoorlijke middelen hebben aan te wenden. Geen enkele kerk gebruikte het traktement als lokas.

Het verzoek der kerk van Kamerik, om Ds. Dijkstra, predikant bij de Chr. Geref. Gemeente te Sluiskil, te beroepen, werd in handen gesteld van deputaten.

Aan dezelfde kerk werd vergund, den oud-ouderling br. Rekelhoff met het catechiseren te belasten.

De kerk van Amerongen werd aangewezen, om de eerstkomende gewone vergadering te Utrecht saam te roepen.

De vergadering zal in 't vervolg ook voor diakenen toegankelijk zijn, evenwel zonder het recht van keurstem.

Na 't zingen van Ps. 119: 88 sloot de scriba de vergadering met dankzegging.

Ruste 's Heeren zegen op deze vergadering en geve Hij aan zijne kerken de genade, alleenlijk te leven naar den regel des Woords.

J. J. WESTERBEEK VAN EERTEN, h. t. scriba.

Classis Amersfoort. De kerkeraad der Ned. Geref. kerk te Nieuw-Loosdrecht, belast met de samenroeping voor de eerstvolgende vergadering der classis Amersfoort, welke D. V. Woensdag den 21sten Augustus a. s. des voormiddags te 10 ure in de consistoriekamer te Amersfoort zal gehouden worden, verzoekt aan de kerken der classis, om al wat zij op het agendium dier vergadering wenschen geplaatst te zien vóór den 10den Augustus op te geven aan den consulent, Ds. M. J. Bouman te Amersfoort.

Namens den kerkeraad voornoemd,

J. FLOOR, ouderling.
P. DOELMAN, scriba.
N. Loosdrecht, 31 Juli 1889.

Buitenland.

Engeland. Posing tot verandering in de kerkelijke rechtspraak. Plan tot wederinvoering van het kloosterleven en de monniksorden.

De Convocation (wij zouden zeggen: de Synode) van de Episcopale kerk van Canterbury, hield zich in hare vergaderingen, die deze dagen gesloten werden, voornamelijk op met twee vragen. De eerste luidt: „Hoe moet de kerkelijke rechtspraak ingericht worden?” Telkens worden in Engeland langdurige en uiterst kostbare processen gevoerd over het invoeren van Roomsche ceremoniën bij de Episcopale godsdienst oefeningen. Op dit oogenblik zijn twee aanhangig: één tegen den bisschop van Lincoln en één tegen den deken en het kapittel van de St. Paul. Nu wil noch kan de partij der Ritualisten de bestaande gerechtshoven als wettig erkennen.

De Engelsche kroon heeft het hoogste gezag over de kerk: vandaar dat de laatste beslissing over vraagstukken, de leer en de tucht der kerk betreffende, bij den drager of de draagster van de koninklijke macht berust. Sedert de *Public Worship Regulation Act* bestaat, heeft de kroon de bevoegdheid, om als laatste rechter in kerkelijke proceduren uitspraak te doen, overgedragen aan een *Court of Privy Council*, welk lichaam bestaat uit rechters, die geen kerkelijk ambt bekleeden. Daar de kerk in dat gerechtshof niet vertegenwoordigd is, werd op de Convocation voorgesteld, te trachten naast een vijftal rechters, door de kroon te benoemen, de twee aartsbisschoppen en vier bisschoppen te stellen. Die twee elementen moeten echter ieder afzonderlijk stemmen; wanneer de leken-rechters een ander oordeel uitspreken dan de bisschoppen of omgekeerd, dan moet de uitspraak van het vorig gerechtshof gelden.

Dit voorstel werd met één stem meerderheid aangenomen. In de Convocation werd er nog op gewezen, hoe weinig de besluiten der vergadering beteekenden, daar ten slotte de beslissing over deze zaken aan het „Lagerhuis” staat, dat er wel niet voor te vinden zal zijn, om naar het besluit der Convocation te handelen. De Anglicaansche kerk in Engeland is met gouden en zilveren ketenen aan de kroon en aan het parlement verbonden, en wanneer zelfs een man als Gladstone nog niet ten volle beseft, dat de smadelijke banden, waarin de kerk gebonden ligt, dienen verbroken te worden, is het niet te verwonderen, dat velen daarvan

nog niet willen weten. Toch mogen we met blijdschap vermelden, dat van lieverlede de beweging om *disestablishment* te verkrijgen, waardoor de kerk wordt vrijgemaakt, in kracht en omvang toeneemt.

Van meer belang was het tweede onderwerp, waarover in de Convocation gehandeld werd, nl.: „de organisatie der Christianisering van arbeidersmassa's.” Drie voorstellen werden aan de vergadering gedaan. Het eerste luidt: „De tijd is gekomen, waarop de kerk, om hare taak te vervullen, zich van den arbeid der liefde van broedersschappen, zoowel van geestelijken als van leken, met voordeel bedienen kan.” Het tweede is: „Het staat den leden van zulke broedersschappen vrij, zichzelven, door te heroeopen geloften van niet te huwen, van armoede en gehoorzaamheid, te binden.” Het derde luidt: „Zulke broedersschappen hebben in onderwerping aan het gezag van den bisschop der diocese, en slechts op uitnodiging en met toestemming van den geestelijke der gemeente te arbeiden.”

Met andere woorden: men wil de monniks-orden en het kloosterleven opnieuw in eere brengen! Dit is reeds lang van Ritualistische zijde beproefd, doch tot hertoe met weinig gevolg.

De eerste resolutie werd eenstemmig aangenomen. De verdediging van alle drie de punten werd door den aartsdeken Farres gevoerd, en deze behoort niet eens tot de Ritualisten. Als voornaamste reden, waarom men in den geest van het voorgestelde moest arbeiden, noemde hij de toenemende verarming der volksmassa's, die alleen tegen te gaan was door geestelijke broedersschappen. De twee volgende resoluties konden uit gebrek aan tijd niet in bespreking komen, maar zullen op een volgende vergadering opnieuw ter tafel worden gebracht.

Immiddels is men reeds de besluiten van de Convocation voortgevolgd. Eene „orde van den Heiligen Geest” heeft reeds hare regels openbaar gemaakt. Zij wil voornamelijk leken opnemen, om de uitoefening van het algemeen priesterchap der geloovigen, in overeenstemming met Katholieke ordening, te bevorderen.

Gemengd Nieuws.

Vóór drie en een half jaar werd de predikant Brandt te Palmar in Lijland uit zijn ambt onttrokken en naar Smolensko verbanen. Men kon hem geen andere misdaad ten laste leggen, dan dat hij eenige Letten, die tot de Grieksche kerk overgegaan waren, maar over dien stap idool-berouw toonden, geraden had, zich met een invoeschrift tot den keiser te wenden. Het wordt den Russen op allerlei wijzen moeilijk, zoo niet onmogelijk gemaakt, de Grieksche kerk te verlaten, en het is den leeraren van andere kerken verboden, om leden der Grieksche kerk in hunne gemeenschap op te nemen. Maar ongehoord is het toch, ook al neemt men de Russische wet in aanmerking, dat een leeraar verbanen wordt, enkel omdat hij eenige bewaarde lieden den raad geeft zich tot den keiser te wenden, met de bede: „Laat ons toch tot de kerk onzer vaderen mogen terugkeeren!”

De keiser heeft zeker gezegd, dat de straf, den Lutherischen predikant opgelegd, wat al te onrechtvaardig was, want op hoog bevel werd den verbanen leeraar na een jaar ballingschap toegestaan, als predikant van een Duitsche kolonie in Zuid-Rusland op te treden, schoon het hem verboden werd naar Lijland weder te keeren.

Nu zou men denken, dat Ds. Brandt rustig in Zuid-Rusland zou kunnen blijven, doch neen. Dier dan is hij veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden, omdat hij vóór vele jaren samtelijke handelingen verricht had aan personen, die slechts met uitwendige banden aan de Grieksche kerk verbonden waren. Ach, zooveel worden verleid door voorneming van allerlei voordeelen die men genieten zal, wanneer de kerk, waarin men opgevoed is, verlaten wordt, om Grieksch orthodox te worden; maar wanneer de beloften niet vervuld worden en de conscientie begint te spreken, dan wordt menigmaal met heete tranen de gedachte stap beweend. Wee echter dan de Lutherische predikant, die het kind van rulk een wederkeerde zou durven verwerpen, of hen tot het H. Aandmaal zou toelaten. Verbaning naar Siberië, of gevangenisstraf staat hem dan te wachten. Gelijk wij hierboven zagen, behoort men niet eens iets te doen, dat den Russischen autoriteiten minder aangenaam is, maar is het voldoende, dat men iemand een raad geeft, die men van Russische zijde minder gewenscht

3. Van de ootmoedige belijdenis der zonden.

In dit werk moet gij oprecht met God handelen en belijden al uw bekende zonden niet alleen in het algemeen, maar ook in het bijzonder. Dit is de manier van doen van alle kinderen Gods in hun vasten geweest: 1. omdat gij zonder belijdenis der zonden geen belofte van barmhertigheid of vergeving der zonden hebt; 2. omdat gij alzoo bekend, dat God rechtvaardig, maar gij onrechtvaardig zijt; 3. dat door het tellen uwer zonden, uw hart destemmer vernederd mag worden; 4. dat het openbaar worde, dat gij waarschijnlijk boete doet; want zoolang u God geen genade tot berouw gegeven heeft, zult gij u meer schamen uwe zonden te belijden, dan om ze te doen. Hoe oprecht gij dan hierin met God handelt, te genadiger wil God met u handelen. Want indien gij uwe zonden belijdt, God is getrouwd en rechtvaardig, dat Hij u de zonden vergeve; en het bloed van Jezus Christus, zijnen Zoon, zal u reinigen van alle zonde.

Opdat gij des te beter deze drie stukken van de boete volbrengen moogt, leest vlijtiglijk zoodanige kapitels en stukken van de Heilige Schriftuur, welke voornamelijk over particuliere zonden aangaan, dat gij Gods vloek en oordeelen over anderen om dergelijke zonden zien en destemmer zelven vernederd moogt worden.

Tot zooverre van het eerste deel der boete, hetwelk is het berouw der zonden.

DE GAAY FORTMAN.

Van de oefening der Godzaligheid in het vasten.

DOOP.

G. VOETIUS.

De rechte manier van het vasten, wat de uiterlijke handelingen betreft, is voorts:

4. (Ons te onthouden) van de volle mate van het gewoon slapen, opdat gij ook alzo uw lichaam vernederen moogt en uwe ziel waken en bidden mag; om tot de komste Christi bereid te zijn. En zoo gij uw slap vroeg en laat breken kunt om wereldsch profijt, hoe veel te meer behoort gij om den dienst Gods dat te doen; en zoo Achab (in navolging der godzaligen) gedurende zijn vasten in zakken lag, om zijn nachtslap te breken (1 Kon. 21: 27), wat zullen wij van degenen denken, die op een vastendag in de openbare kerk en gemeente durven slapen?

5. En ten laatste (ons te onthouden) van alle uiterlijke lusten onzer zinnen, alzo dat, gelijk de keel niet alleen zondigde, zoo moet zij ook niet alleen gestraft worden, en daarom moeten wij ons bevligen, dat onze oogen (gelijk te allen tijde, zoo voornamelijk op dien dag) vasten

van het aanschouwen van ijdelheden; onze ooren van kortswijf of muziek aan te hooren (beluise zulke die ons tol trengheid werkt), onze neus van welriekend reukwerk te ruiken, onze tong van liegen, veinzen en achterklappen (Joel 2: 15, 16), opdat alzo geen ding onze ware ootmoedigheid verhinderen mag; maar dat alle dingen een teken mogen zijn, dat wij ongeveinsdelyk vernederd zijn.

Zoover van de uiterlijke manier van vasten.

De innerlijke manier van vasten bestaat in twee deelen:

1. in boete; 2. in het gebed.

De boete heeft wederom twee deelen:

1. berouw van begane zonden;

2. betering des levens in het toekomstige.

Dat berouw bestaat uit drie dingen: 1. in een innerlijk gezicht van de zonden, een gevoel der ellendigheid;

2. in het beweenen van uw treurigen staat; 3. in een ootmoedige en bijzondere belijdenis van al uw bekende zonden.

1. Van het innerlijk gezicht en de kennis der zonden en het gevoel der ellende.

Dit gezicht en gevoel zal in u gewerkt worden: 1. zoo gij uwe zonden overdenkt, inzonderheid uw grove zonden, naar de omstandigheden des tijds wanneer de maniere hoe de plaats waar, en den persoon, met wien zij gedaan waren; 2. zoo gij overdenkt de majesteit Gods, tegen wie zij gedaan waren, en dat te meer, omdat gij zulks tegen haar gedaan hebt, nadat God u een Vader geworden was en u zoovele zoete zegeningen zeer over-

vloediglijk verleend had; 3. zoo gij overdenkt den vloek Gods, welken Hij over uwe zonden gedreigd heeft; hoe vreeslijk God anderen voor dezelfde zonde heeft gestraft, en hoe daar geen middel in den hemel noch op aarde u verlossen kon, van eeuwighgij daarom verdoemd te worden, zoo de Zone Gods niet zoo gewilliglijk voor u gestorven ware; 4. zoo gij overdenkt, dat zoo God u liefheeft, Hij u haast met eenige zware kastijding straffen moet, zoo gij Hem niet met een haastige en waarachtige boetvaardigheid voorkomt. Laten deze en dergelijke overdenkingen zoo uw hart met droefheid vervullen, dat het, vanwege het knagen der conscientie binnen in u smeltende, mag uitgegoten worden in eene fontein der tranen, langs uw droevige wangen nedervloeiende. Deze droefheid is het begin van het rechte vasten en wordt daarom menigmaal inplaats van het vasten gesteld, het eerste en voornaamste deel voor de geheele handeling.

2. Van het beweenen van uw staat.

Beweening of een treurklacht is eene nitstoring van de innerlijke treurigheid van uw hart door het uiterlijke middel der stem en de tranen uwer oogen. Met zoodanigen kinderlijken ijver is onze hemelsche Vader zeer wel tevreden. Ja, wanneer het de vrucht van zijn Geest en het werk onzes geloofs is, kan het niet anders zijn, of Hij moet daar een welbehagen aan hebben. Want zoo Hij de klagende stem van Israel en Hagar verhoorde en het roepen der jonge raven en der brullende leeuwen opmerkt, hoeveel te meer wil Hij het treurig klagen zijner kinderen verhooren!